

Nedelja
15. decembar
2013.
broj 263
godina VI

Blic

Knjiga

Prvi Srbin među Nemcima

SAŠA RADOJČIĆ

U svakoj nacionalnoj kulturi postoje više-strukto nadarene kreativne ličnosti, koje se ostvaruju u čitavom nizu oblasti, i kod kojih, upravo zbog širine talenta i rada, teško možemo da izdvojimo jedan rezultat i proglasimo ga glavnim delom. One zbog toga često ostaju po strani, njihov doprinos se podrazumeva, ali ne zaokuplja prvi plan interesovanja savremenika. Paradigmatičan primer takvog svestranog intelektualca nalazimo u Peru Slijepčeviću (1888-1964).

Ako bi trebalo da se odredi suštinska karakteristika njegovog stvaralaštva, onda bi to bilo kulturno posredovanje. Tu ocenu podupiru i desetotomna Sabrana djela (Akademija nauka i umjetnosti Republike Srpske i Svet knjige, 4.500 strana, 10 knjiga, cena: 15.000 dinara), čijih prvih devet knjiga obuhvata Slijepčevićeve tekstove, tematski uređene po oblastima, dok deseta knjiga donosi piščevu biografiju i bibliografiju. Knjige prati neophodna aparatura, uz svaki segment dat je pogovor priredivača (Slobodan Grubačić, Radovan Vučković, Staniša Tutnjević, Slobodanka Pekovi, Aleksa Buha i Simo Nešković), a kao predgovor devetom tomu s beletrističkim radovima objavljena je obuhvatna studija Radovana Vučkovića „Delo Pera Slijepčevića“.

Pero Slijepčević, rođen u Istočnoj Hercegovini, školovan u Mostaru i Beču, pripadnik je Mlade Bosne, dobrovoljac u balkanskim ratovima, aktivni zastupnik stavova srpske države tokom Prvog svetskog rata, stekao je doktorat u Švajcarskoj na temu „Budizam u nemačkoj književnosti“. Posle rata živeo je u Sarajevu i radio kao sekretar SKPD „Prosvjeta“. Krajem dvadesetih godina odlazi u Skoplje i predaje na tamošnjem Filozofskom fakultetu, a 1941. prelazi na Univerzitet u Beogradu. Posle Drugog svetskog rata do penzionisanja rukovodilac je Katedre za germanistiku.

Priznat kao jedan od najboljih germanista koje je srpska kultura

Pero Slijepčević (foto porodični arhiv)

srpsku nauku o književnosti, i privrženost postupku koji pretpostavlja dijalog kultura i njihovo prožimanje. To se odnosi kako na dijalog Istoka i Zapada, egzemplarno prikazan u Slijepčevićевой disertaciji, tako i na brojne radove koji se tiču nemačko-srpskih relacija. Slijepčević je svestan ogromnog, „potresnog“ uticaja nemačke na srpsku kulturu. Ono za šta se zalaže, nije preuzimanje gotovih obrazaca, nego sinteza modernog evropskog duha i patrijarhalnih narodnih vrednosti. On tu sintezu vidi nagoveštenom u pojavi stilsko-istorijskih analogija, npr. u umetnosti srednjovekovnih srpskih zadužbina.

Slijepčevićovo narodnjaštvo, verovatno kao zahtev epohe, ide pod ruku s njegovim jugoslovenstvom; on je jedan od autora Manifesta Jugoslovenske ujedinjene omladine pod naslovom „Jugoslovensko jedinstvo“. Zagovornik ideje o sjedinjavanju „tri plemena“ u jedan narod, Slijepčević je bio svestan protivrečnosti u izgradnji tog jedinstva, ali je verovao da se one mogu prevazići jačanjem zajedničke države, onako kako je to pošlo za rukom Nemačkoj i Italiji. U pogovoru šestoj knjizi Sabranih djela, Aleksa Buha skreće pažnju na rukopis o „ofanzivama“ katoličke crkve na Balkanu, u kome kao sredstvo za postizanje „budućeg mira“ predlaže razgraničenje Srba i Hrvata. Ta ideja, ipak, ostaje na margini Slijepčevićevog jugoslovenstva.

Veliku pažnju Slijepčević je posvećivao pitanjima narodne prosvete, kako onim načelno teorijskim (obuhvaćenim osmom knjigom Sabranih djela), tako i „manjim“ napisima o temama iz oblasti kulture i umetnosti i umetničke kritike, čija je osnovna namena narodno prosvetavanje i kulturno posredovanje. Skromnije ambicije ovih tekstova nisu umanjile vrednosti piščevog stila.

Sabrana djela Pera Slijepčevića, istinski izdavački poduhvat, dragocena su ne samo zato što okupljaju raznovrsno delo značajnog intelektualca, nego i zato što pružaju pouzdan osnov za buduća istraživanja njegovog opusa, koji ima šta da kaže i našem vremenu.

Sabrana djela Pera Slijepčevića (Urednici Radovan Vučković i Stevo Čosović) spadaju u korpus najvažnijih izdanja u novije vreme, kada se srpska kultura ne može pohvaliti velikim brojem sabranih dela

ikada imala, autor odličnog stila, temeljno obrazovan, Slijepčević se nije ograničavao na rad u struci, već je, vođen idejom o doprinosu kulturnoj stvarnosti svoje nacije (što je Isidora Sekulić tako tačno nazivala „službom“), pisao predano o različitim pitanjima. Mnogi naučnici užih interesovanja bi napravili životne karijere od radova kao što su Slijepčevićev doktorat, studija „Šiler u Jugoslaviji“ ili ogled o pogledima Tomasa Mana – a oni čine samo jednu facetu njegovog mnogostranog delovanja. Sabrana djela okupljaju plodove tog delovanja: radove iz germanistike, tekstove o srpskoj književnosti, književnu i umetničku kritiku, političku publicistiku i napise na teme iz istorije, kulture i obrazovanja.

Prve dve knjige posvećene su germanističkim radovima, čija osnovna vrednost je, prema pogovoru Slobodana Grubačića, određena kao unošenje moderne teorijsko-metodološke misli u